

УДК [94:328.1](44):355.48(470:477)"2014/2023"
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2024.01.109>

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА У СВІТЛІ РОБОТИ КОМІСІЇ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (2014—2023)

Богдана СИПКО

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3136-9340>

кандидатка історичних наук, доцентка,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн,
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: bogdanasytko@gmail.com

Комісія закордонних справ є одним із восьми постійних комітетів Національної Асамблеї Французької республіки та розглядає питання, пов'язані з зовнішньою політикою держави. *Мета статті* — на основі протоколів засідань, звітів про діяльність та інформаційних повідомлень Комісії у закордонних справах проаналізувати, як представники різних політичних сил ставилися до питань, пов'язаних з російсько-українською війною. Встановлено, що на першому етапі (2014—23 лютого 2022 рр.) члени Комісії засуджували порушення Російською федерацією територіальної цілісності України, закликали відновити повний державний суверенітет Києва. Водночас, французькі депутати доволі критично ставилися до режиму санкцій, запроваджених Європейським Союзом щодо Росії. 24 лютого 2022 р. стало поворотним моментом, оскільки для більшості членів Комісії Москва з центру сили перетворилася на глобальну загрозу для європейської безпеки. Тому на зміну риториці про пошук діалогу з Росією приходить лейтмотив про необхідність посилювати французьку обороноздатність та допомагати Україні, яка стримує цю глобальну загрозу. Досліджувана проблема має як суспільно-політичну, так і наукову актуальність. У роботі використовуються загальнонаукові методи аналізу та синтезу, а також спеціально-наукові порівняльно-історичний та хронологічний методи. Автор дотримується принципу історизму.

Ключові слова: Комісія закордонних справ, Національна Асамблея, російсько-українська війна, Україна, Французька Республіка.

Bogdana SYPKO

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3136-9340>

Candidate of History, docent,

The Ivan Franko National University of Lviv,

Department of Modern and Contemporary History of
Foreign Countries,

1, Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine,

e-mail: bogdanasytko@gmail.com

RUSSIAN-UKRAINIAN WAR THROUGH THE WORK OF FOREIGN AFFAIRS COMMISSION OF THE NATIONAL ASSEMBLY OF FRENCH REPUBLIC (2014—2023)

Introduction. The Foreign Affairs Commission (*Commission des affaires étrangères*) was one of the eight permanent committees of the French National Assembly and considered issues related to the foreign policy.

Problem Statement. As it was one of the key parliamentary commissions, it was composed of more than 70 deputies representing the entire range of political forces from National Assembly of each legislature.

Purpose is on the basis of minutes of meetings, activity reports and information reports of the Foreign Affairs Commission, analyze how representatives of various political forces treated issues related to the Russian-Ukrainian war.

Methods. The general scientific methods of analysis and synthesis, as well as special scientific comparative-historical and chronological methods are used in the work. The author adheres to the principle of historicism.

Results. The analysis testifies the growing interest in the issue of the Russian-Ukrainian war. But at the initial stage (until February 24, 2022), the French deputies started from the axiom that Russia is a powerful state, a global player on the international arena, without whose energy resources the EU and especially France will not be able to function. Therefore, despite the understanding of the entire complex of Moscow's problems, they continued to fear it and tried to establish a dialogue by any means. Therefore, assistance to Ukraine was limited to statements, some sanctions and the development of the Minsk agreements through the Normandy format of cooperation. Therefore, even if the members of the Commission expressed support for Ukraine, they emphasized France's interest in continuing cooperation with Russia. The Foreign Affairs Commission was heterogeneous, and its members held different views. But in general, the tone of the speeches and reports of the majority of deputies is changing — more and more politicians perceive the prospect of Ukraine's future membership in the EU and NATO, as well as emphasize the democratic values of Ukrainians. And if until February 24, 2022, Russian politicians were frequent guests of the Foreign Affairs Commission, after that it becomes a sign of a bad tone, instead, cooperation with Ukrainian parliamentarians deepened.

Conclusion. February 24, 2022 was a turning point, as for most members of the Commission, Moscow turned from a center of power into a global threat to European security. Therefore, the rhetoric about the need to find a dialogue with Russia is replaced by the leitmotif about the need to strengthen the French defense capability and help Ukraine, which is restraining this global threat.

Keywords: Foreign Affairs Commission, French Republic, National Assembly, Russian-Ukrainian war, Ukraine.

Вступ. *Постановка проблеми.* Комісія закордонних справ (*Commission des affaires étrangères*) є одним із восьми постійних комітетів Національної Асамблеї (нижньої палати французького парламенту) та розглядає питання, пов'язані з зовнішньою політикою Французької Республіки. У досліджуваній нами період працювали комісії XIV (20 червня 2012—20 червня 2017), XV (21 червня 2017—21 червня 2022) та XVI (22 червня 2022— ...) легіслатур, які відповідно очолювали соціалістка Елізабет Гігу (2012—2017), центристка Маріель де Сарнез (2017—2021) та центрист Жан-Луї Бурляж. Оскільки це одна з ключових парламентських комісій, до її складу входило понад 70 депутатів, які репрезентували весь спектр політичних сил, представлених у Національній Асамблеї кожної легіслатури. Основними формами роботи Комісії були регулярні зібрання (зазвичай у вівторок чи середу), підготовка, заслуховування й обговорення інформаційних звітів, підготованих її членами, а також зустрічі з профільними фахівцями. Тому *метою* дослідження є на основі протоколів засідань, звітів про діяльність й інформаційних звітів Комісії закордонних справ проаналізувати, як представники різних політичних сил ставилися до питань, пов'язаних з російсько-українською війною. З огляду на те, що досліджувана проблема досі в основному була предметом зацікавлень політологів і журналістів, а не істориків, вважаємо, що вона має як суспільно-політичну, так і наукову *актуальність*.

Пропонована увазі читача стаття є складовою ширших студій авторки щодо еволюції сприйняття України політикумом П'ятої республіки у період від Революції Гідності до широкомасштабного російського вторгнення [1; 2; 3].

У роботі використовуються загальнонаукові *методи* аналізу та синтезу, а також спеціально-наукові порівняльно-історичний та хронологічний методи. Автор дотримується принципу історизму.

Основна частина. Підводячи підсумки роботи Комісії XIV легіслатури, Елізабет Гігу підкреслила, що було проведено на 17% більше засідань, аніж у попередній період, а тривалість зустрічей була на 32% більшою. Така працьовитість депутатів була пов'язана з численними міжнародними кризами — у Малі, ЦАР, Сирії, Іраку, Лі-

вії та, безумовно, Україні [4, р. 5]. Ще 12 лютого 2014 р., тобто після кривавих подій на Майдані та напередодні російської анексії Криму Шанталь Гіте та Тьєрі Маріані представили Комісії інформаційний звіт № 1793 про французьку та європейську політику щодо Росії [5]. Насамперед варто з'ясувати, хто був його авторами, бо як ми побачимо впродовж дослідження, це впливатиме на зміст, а головне, тональність звітів. Шанталь Гіте 1983 р. розпочала політичну кар'єру у лавах Соціалістичної партії Франції, у 2012—2017 рр. була депутатом від Фіністера, входила до складу Комісії закордонних справ і водночас очолювала парламентську групу дружби Франція-Росія. Тьєрі Маріані — у 1993—2017 рр. депутат від ультраправого Національного Фронту, який 2005 р. одружився з російською громадянкою Іриною Чайкуліною, натуралізованою 2011 р. Від 2012 р. очолював асоціацію французько-російського діалогу.

Вже зміст звіту показує його характер, тому вважаємо за потрібне навести його повністю:

Розділ I. Росія: стабільна потуга попри питання, які вона викликає

1. Вічність солідних факторів могутності.
2. Нове російське процвітання та його межі.
3. Режим, який зберігає підтримку більшості росіян.
4. Дипломатія на різних рівнях.

Розділ II. ЄС і РФ: спроба відвернутися?

1. 1990-ті та 2000-ні: велике непорозуміння?
2. Реальність: енергетична взаємозалежність.
3. Сьогодні: конфронтація, спровокована кількома добре ідентифікованими проблемами.
4. Партнерство, яке відповідає довготривалим інтересам ЄС.

Розділ III. Франція та Росія: політичне партнерство, яке необхідно перезапустити

1. Відносини в історичній ретроспективі.
2. Актуальність: погане реноме Росії у Франції.
3. Інтенсивність переміщення людей.
4. Досі потужні освітні та культурні обміни.
5. Солідна інституційна співпраця.
6. Динамічні економічні обміни.
7. Точки зіткнення у концепції міжнародних відносин: яке стратегічне бачення? [5, р. 3—7].

Аналізований звіт надзвичайно цікавий у контексті двох моментів — хоча ми бачимо перманентне

возвеличення Москви, але автори констатують наявність у неї серйозних вад розвитку, які попри все подаються, як прийнятні. Так, вступ розпочинається із цитати В. Путіна про те, що розпад СРСР був найбільшою геополітичною катастрофою ХХ ст. Сучасна Москва не бездоганна у питаннях дотримання демократичних процедур («*Поліцейські переслідування, а часом і агресія щодо правозахисників не є нічим новим для Росії і продовжується*» [5, р. 45]), але їй вдається зберігати підтримку більшості населення, тому Франція має сприяти поглибленню співпраці між ЄС і РФ. Тобто, автори у традиційній французькій манері усвідомлювали відсталий характер Росії, навіть порівнювали її з Францією до 1968 р., але з огляду на те, що «*РФ має території та сировину, а ЄС — населення та технології*» [5, р. 101], вважали необхідним поглиблення співпраці.

Оскільки в період підготовки звіту українське питання стояло на порядку денному європейського політикуму, героїзмом українців у відстоюванні демократичних процедур захоплювалися, автори вирішили про нього також згадати, але у специфічному ключі. Так, на с. 11 читаємо «*остаточне приєднання Києва (сьогодні столиці незалежної України) відбулося ще 1686 р.*», а на с. 60 взагалі написано, що «*Київ був столицею першої російської¹ держави, потужної та престижної у Високому середньовіччі*». Тобто, наводяться певні аргументи на користь російського реваншизму. Далі доповідачі поділяють пострадянські країни на кілька груп, залежно від їх залученості в російську сферу впливу:

Перше коло (Білорусь і Казахстан).

Ті, що потребують Росії (Киргизстан, Таджикистан, Вірменія).

Ті, які мають засоби для автономності (Азербайджан, Туркменістан, Узбекистан).

Країни, які мають політичні суперечності з Росією (Грузія і Молдова).

Відійшли від Росії (країни Балтії) [5, р. 60—61].

Прикметно, що Україні немає у цій класифікації. На думку авторів звіту, за всіма правилами (Київ був цілком перша російська столиця, мовна близькість, велика кількість російськомовного населення, еконо-

мічна взаємодоповнюваність, залежність від російських енергоносіїв) Україна мала би бути у першому колі, але через потужну антиросійську націоналістичну традицію, яка зародилася в ХІХ ст., так не сталося. Однак, дистанціювання України фатальне для Росії, оскільки без неї Євразійський економічний союз (РФ, Білорусь і Казахстан) надто слабкий [5, р. 67].

З початком російської агресії в Криму та на Донбасі Франція виступила за збереження територіальної цілісності та державного суверенітету України. Офіційні Париж і Берлін стали ініціаторами т. зв. Нормандського формату переговорів, які вилилися у Мінські угоди [3]. Комісія закордонних справ намагалася тримати руку на пульсі подій і 3 грудня 2014 р. заслуховувала посла Франції в Україні Алена Ремі (2011—2015), 10 червня 2015 р. приймала делегацію української Верховної Ради на чолі з Олексієм Гончаренком, який був президентом групи дружби Україна-Франція, 24 травня 2016 р. спілкувалася з міністром закордонних справ України Павлом Клімкіном (2014—2019), а 29 червня 2016 р. заслухала нового посла в Україні Ізабель Дюмон (2015—2019). Паралельно з українською стороною, частими гостями Комісії були й президент комісії закордонних справ Думи РФ Алексєй Пушков (2011—2016), посол Франції в Росії Жан-Моріс Ріпер (2013—2017) та російський посол Александр Орлов (2008—2017) [4, р. 25—33].

Введені Європейським Союзом санкції проти російських державних діячів майже одразу викликали суперечки серед французького політикуму. Частина французів побоювалася помсти Російської Федерації, яка, на їх думку, могла відчутно вдарити по французькій економіці. Але більшість скептиків обмежувалися розмовами та планами їх скасування. Натомість вже згаданий член Комісії закордонних справ Тьєрі Маріані в липні 2015 р. став ініціатором поїздки 10 французьких парламентарів в анексований Крим. Росія тріумфувала, бо це була найбільша делегація європейських політиків після порушення нею територіальної цілісності України. Т. Маріані наголошував на неофіційному характері місії, буцімто хотіли побачити життя простих людей і спростувати дезінформацію західних ЗМІ. Міністр закордонних справ Лоран Фабіус (2012—2016) та прези-

¹ З французької мови прикметник «gusse» може перекладатися, як «російський» і «руський».

дент Сенату Жерар Ларше (2014—...) засудили цю ініціативу. Проти виступила навіть президентка групи дружби Франція-Росія Шанталь Гіте. Тому не дивно, що саме Т. Маріані став ініціатором Резолюції № 721 Національної Асамблеї Франції від 28 квітня 2016 р., яка закликала уряд не поновлювати жорсткі заходи й економічні санкції, накладені ЄС на РФ [4, р. 20].

30 червня 2016 р. у Президії Національної Асамблеї був зареєстрований інформаційний звіт № 3903 про українську кризу та майбутнє відносин ЄС і Франції з РФ [6], авторами якого були Т. Маріані та депутат-соціаліст Жан-П'єр Дюфо. Документ складається з трьох частин:

Розділ I. Україна, труднощі подолання подвійної національної й економічної кризи.

Розділ II. Росія — партнер складний, але невід'ємний.

Розділ III. Більше, ніж коли-небудь Франція повинна допомогти відновленню європейського партнерства з Росією.

У висновках підкреслено, що Франція та ЄС мають моральне зобов'язання підтримувати демократичний процес і єдність України, але водночас не можуть ігнорувати Росію. Показово, що попри дуже обережні щодо Росії формулювання, ставиться ключова вимога — дотримання Мінських угод: «*Мінські угоди — це не меню на вибір, а меню за фіксовану ціну, яке було схвалене всіма сторонами конфлікту*» [6, р. 204].

Після парламентських виборів літа 2017 р. депутати сформували новий склад Комісії закордонних справ. Новацією цього комітету XV легіслатури стало призначення «географічних референтів» — 23 депутатів, які моніторили інформацію про конкретні регіони, а також вивчали всі питання, пов'язані з двосторонніми зв'язками (дипломатичними, торговими, культурними, міграційними тощо). Показово, що Росія отримала окремого референта, натомість Україну розглядали у контексті Східного партнерства (разом з Азербайджаном, Білоруссю, Вірменією, Грузією та Молдовою) [7, р. 30—31]. У наступних звітах про діяльність Комісії за вересень 2018—липень 2019 рр. [8], вересень 2019 — вересень 2020 рр. [9] та жовтень 2020—серпень 2021 рр. [10] простежуємо зростання інтересу до Росії: делегація депута-

тів (Мішель Фанге, Мішель Ербійон, Жером Лямбер, Ліліан Тангі) на чолі з президенткою Маріель де Сарнез здійснила короткий візит до Москви та Санкт-Петербурга, а також у Бурбонському палаці приймали російського сенатора Алексея Пушкова. Тому не дивно, що в трьох згаданих звітах Росія подається першим регіоном.

Тобто, до початку широкомасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. російські політики були бажаними партнерами для Комісії закордонних справ Франції. Підкреслимо, що й термін «російсько-українська війна» французькі політики використовують лише на окреслення подій після цієї рубіжної дати. Доти говорили про «анексію Криму» та «кризу або громадянську війну на Донбасі». Росія ж подавалася, як ініціатор заворушень, але не пряма сторона конфлікту. 17—19 лютого 2022 р. президент Комісії Жан-Луї Бурлянж (27 січня 2021 р. змінив покійну Маріель де Сарнез) разом із Крістіаном Камбоном, президентом Комісії закордонних справ і збройних сил Сенату (2017—...), брали участь у зібранні президентів комісій закордонних справ парламентів Вишеградської групи у Будапешті, на якому також були представники Великої Британії, Данії, Естонії, Ірландії, Іспанії, Італії, Литви та Німеччини. У результаті, учасники зробили спільну декларацію, в якій закликали Росію та Білорусь розрядити ситуацію та відвести війська від українського кордону. Росію переконували не визнавати незалежності неконтрольованих Україною частин Донецької та Луганської областей. А також нагадували, що «*будь-яка нова військова агресія проти України матиме важкі наслідки та дорогу ціну, з огляду на скоординовані дії з нашими союзниками*» [11, р. 34—35]. Але з огляду на те, що до цього європейські політики на словах підтримували суверенітет і територіальну цілісність України, вводили обмежені санкції і паралельно з цим налагоджували діалог з Росією, на цю заяву в Кремлі не звернули увагу.

24 лютого 2022 р. Ж.-Л. Бурлянж заявив, що «*президент РФ здійснив масовану військову агресію проти України, абсолютно не виправдану, розпочавши найсерйозніший конфлікт на європейському континенті від закінчення Другої світової війни*» [11, р. 3]. Також президент Комісії віддав належне далекоглядності Маріель де Сарнез, яка ще

2014 р. з власної ініціативи відвідала Майдан у Києві та повернулася звідти з переконанням, що майбутнє України у Європейському Союзі. Ж.-Л. Бурляж висловив задоволення однотайністю поглядів французьких депутатів щодо російського вторгнення й озвучив сподівання, що союзники докладуть зусиль для захисту та промоції вільної та незалежної України. Таким чином, у риторичі Комісії 24 лютого 2022 р. відбувається певний злам — основний акцент відтоді робитиметься не на пошук діалогу з Росією, а посилення безпеки самої Франції, а відтак і підтримку України, яка стримує цю глобальну загрозу.

25 березня 2022 р. з ініціативи Міхаеля Рота, президента комісії закордонних справ Бундестагу (2021—...), відбулася відео-конференція президентів парламентських комісій закордонних справ Великої сімки щодо ситуації в Україні. У спільній Декларації серед іншого було зазначено, що продовжиться матеріальна, фінансова, гуманітарна та військова підтримка України, щоби дозволити припинити російську агресію та забезпечити територіальну цілісність України. Також учасники зустрічі висловили готовність якомога швидше покласти край залежності від імпорту російських енергоносіїв, а також закликали до розробки нового Плану Маршала для післявоєнної відбудови України [11, р. 36].

6 квітня 2022 р. Комісія закордонних справ спільно з Комісією європейських справ обговорили з членами різних комісій Верховної Ради шляхи інтеграції України в ЄС та міжпарламентське співробітництво. Зокрема, заслухали виступи президентки Комісії інтеграції України в ЄС Івонни Климпуш-Цинцадзе та президента Комісії закордонних справ і міжпарламентського співробітництва Олександра Мережка [11, р. 36]. Хоча після 24 лютого Ж.-Л. Бурляж постійно наголошував у постійній підтримці України Францією у відбитті російської агресії, але 18 травня 2022 р. він вкотре підкреслив, що йдеться лише про всі види допомоги, Республіка у жодному випадку не може стати стороною військового конфлікту, а тому необхідно уникати ескалації [11, р. 39].

4 травня 2022 р. Комісія заслуховувала посла Франції в Україні Етьєна де Понсена. Депутати поставили дипломату величезну кількість запитань,

починаючи від побутового життя пересічного українця в умовах війни аж до глобальних безпекових питань [12]. Як професійний історик, пан посол порівняв російську агресію із німецьким вторгненням у Польщу в 1939 р. та підкреслив, що Україна зіштовхнулася з війною ХХ, а то й ХІХ ст. Також висловив цікаву думку, що повторилася історія Французької революції Другого року — іноземна агресія консолідує націю (тобто, вкотре бачимо прагнення розглядати чужу історію крізь призму французької). Ще від 19 лютого посольство рекомендувало французьким громадянам покинути територію України, але й станом на 24 лютого багато хто цього ще не зробив. Через кілька днів від початку широкомасштабної агресії, коли стало зрозуміло, що російський план блискавично захопити Київ провалився, було прийнято рішення перевести посольство у Львів, а не вивозити за кордон. З 2 березня до 14 квітня французьке посольство працювало у Львові. Е. де Понсен наголосив, що це було дуже правильне рішення, оскільки перебуваючи на місці, представник Франції, на відміну від більшості країн Заходу, міг оперативно реагувати на українські запити та передавати їх своєму уряду. На думку пана посла, рішення залишитися в Україні покращило французьке реноме в очах українців, які сприйняли його, як знак солідарності. Росія, прагнучи перетворити Україну в ще одну союзну державу за зразком Білорусі, недооцінила фактор сформованості української політичної нації. Наталія Пузірефф подякувала Етьєну де Понсену за його складну, але необхідну роботу, а також привітала участь французьких криміналістів у документуванні російських злочинів. Пані депутатка повідомила, що підготувала з колегами офіційного листа депутатам російської Думи, в якому нагадали про їх відповідальність за всі злочини, вчинені російською армією в Україні [12].

12 липня 2022 р. новосформована Комісія вже ХVІ легіслатури приймала міністерку закордонних справ Франції Катрін Колонну (2022—...). Роблячи своєрідний вступ, Ж.-Л. Бурляж назвав Україну «першим пунктом дипломатичного марафону»: *«Якщо би треба було класифікувати, проблема України зайняла би перше місце. Ситуація в Україні проковує численні питання, серед яких санкційна політика, природа допомоги, яку ми надаємо цій*

країні, політика щодо біженців, умов прийняття України до ЄС, а також глобальні продовольчі виклики» [13, р. 3]. К. Колонна відповіла, що Україна домінує у міжнародному порядку денному, бо Росія повернула війну на європейський континент. Пані міністр озвучила п'ять ключових позицій французької дипломатії в контексті російсько-української війни: *по-перше*, припинити війну не вступивши у неї, *по-друге*, надавати військову підтримку Україні, *по-третє*, змусити Росію зрозуміти, що вона опинилася в глухому куті, *по-четверте*, посилити колективну безпеку, і, *по-п'яте*, забезпечити продовольчу безпеку [13, р. 5—7]. Депутати подякували К. Колонні за ґрунтовну доповідь.

З часом питання російсько-української війни перестало бути чимось новим, і в середовищі Комісії закордонних справ залунали поодинокі проросійські голоси. Так, 4 жовтня 2022 р. на черговій зустрічі з К. Колонною член Національного Зібрання Франції (з 2022 р. партія-правонаступниця Національного Фронту) Ніколя Дюпон-Еньян, який ще 2017 р. пропонував повністю скасувати санкції проти Росії та підтримував проект федералізації України, запитав міністерку закордонних справ: «*Чи злочини здійснюють лише росіяни? А як щодо українців? Ваше міністерство їх не засуджує. Що ви думаєте про заяву В. Зеленського, що вони вбиватимуть кожного росіянина, поки Путін буде при владі? Чи не здається вам, що ми від легітимного захисту України переходимо до бажання повної дестабілізації Росії? Чи зацікавлена в цьому Франція?*» [14, р. 17—18]. Відповідаючи на це провокативне питання, глава французької дипломатії закликала не підміняти поняття. Якщо хтось і карає Росію, то це її президент В. Путін. Не можна забувати, що це російська армія вторглася в Україну, а не навпаки. Саме вона вчиняє там військові злочини, а, можливо, й злочини проти людяності, за що згодом наступить відповідальність [14, р. 21—22].

Зі схожих позицій виступив і депутат від Національного Зібрання Алексіс Жоллі, який 19 жовтня 2022 р. подав оцінку оборонного планування Франції на основі відкритих джерел [15]. Автор документу критично підійшов до військової допомоги Франції Україні, оскільки, на його думку, вона несла дві загрози: *по-перше*, Республіка могла по-

стати стороною конфлікту, а, *по-друге*, послаблювала власну обороноздатність [15, р. 19—20]. Але найпарадоксальніша позиція А. Жоллі щодо Північноатлантичного Альянсу. Будь-яке розширення НАТО має бути осмислене з огляду на подальше погіршення стосунків з Росією. Тому у жодному випадку не можна погоджуватися на вступ України до цього військово-політичного блоку. Бо таким чином НАТО буде змушене вступити у війну, захищаючи Україну. Далі наводиться шаблонний для російської пропаганди аргумент про те, що Північноатлантичний Альянс передбачає демократичні критерії, в т. ч. і захист меншин, а в умовах війни немає жодних гарантій, що українська армія, яка звільнятиме свої території, толерантно ставитиметься до російськомовного населення [15, р. 23]. Тобто, наводиться черговий російський міф про переслідування в Україні російськомовного населення. Що ж у цій складній ситуації робити Франції? Вихід один — налагоджувати діалог із Росією, щоб не допустити її подальшого зближення з КНР, а також вийти з військової організації НАТО, як це свого часу зробив Шарль де Голь в 1966 р., що будімо забезпечить Франції стратегічну незалежність [15, р. 24].

Загалом, як уже зазначалося вище, тональність звіту дуже залежала від політичних поглядів депутата, який його готував. Так, депутат від Нової Каледонії Ніколя Метцдорф 26 жовтня підготував документ про плани фінансування у 2023 р. сектору імміграції, притулку й інтеграції, окремий третій розділ якого називається «Прийом переміщених українців у Франції» [16]. Основна частина звіту являє собою аналіз позитивного досвіду Республіки у контексті прийому українців наприкінці лютого — у жовтні 2022 р. Щоби скласти об'єктивну думку, доповідач 7—8 жовтня відвідав Київ (де зустрівся з Е. де Понсенном, українським омбудсменом Дмитром Лубінцем і депутатами Марією Мезенцевою, Аліною Шкрум і Олегом Дундою), а також департамент Морські Альпи, який прийняв значну кількість переміщених українців. Н. Метцдорф проінформував Комісію, що Франція знаходиться на шостому місці серед країн ЄС, прийнявши 3,3% всіх переміщених українців, приблизно 105 тис. осіб. 40% тих, кого прийняла Франція, поселилися у столичному регіоні Іль-де-Франс, а також південно-

східному Прованс-Альпи-Лазурне узбережжя [16, р. 18—19]. Доповідач окреслив французькі зусилля щодо прийому українців у чотирьох пунктах: поселення і забезпечення житлом, доступ до освіти, медична сфера та соціальні послуги, ринок праці. Беручи участь в обговоренні, депутат від Національного Зібрання Мішель Гініо висловив стурбованість збільшенням витрат на біженців, крім того «українські біженці вже становлять 105 тис. на нашій території, а це співмірно населенню міста Нансі. На жаль, ситуація не покращуватиметься. Чи не краще додати п'ятий пункт — повернення? Україні для відбудови потрібні будуть українці» [16, р. 52].

Наприкінці листопада 2022 р. за головуванням віце-президентки Комісії Мірей Кляпо у Парижі відбувся круглий стіл, присвячений екологічним наслідкам війни, в якому взяли участь українські депутати та громадські активісти [17]. А вже 7 грудня Комісія вчергове приймала К. Колонну. На відміну від попередніх візитів, Ж.-Л. Бурляньж не хотів зосереджувати всю увагу на Україні: «міжнародний пейзаж дуже хвилюючий, навіть якщо не згадувати про війну в Україні» [18, р. 2]. Однак, міністр розпочала саме з війни в Україні, назвавши її найбільшим стратегічним викликом: «Для війни не просто ставить під питання суверенітет України, а й безпеку, стабільність та процвітання нашого континенту» [18, р. 3].

У річницю широкомасштабного вторгнення Комісія закордонних справ вирішила продемонструвати свою підтримку Україні. Тому на офіційне запрошення спікера Руслана Стефанчука та за підтримки польського і литовського парламентів президенти та віце-президенти 14 комісій закордонних справ 23—24 лютого 2023 р. прибули в Україну. Францію представляла віце-президентка Комісії Мірей Кляпо, яка згодом підготувала інформаційний звіт про свій візит [19]. На с. 7 документу нарешті знаходимо визнання, що Україна заторкнута війною впродовж останнього десятиліття (починаючи від анексії Криму, а не 24 лютого 2022 р.). Програма візиту передбачала зустрічі як з офіційними особами (В. Зеленський, Р. Стефанчук, О. Стефанішина, Г. Галущенко, О. Резніков, Е. де Понсен), так і громадськими діячами, як участь у пленарному засіданні Верховної Ради, так і поїздку в Ірпінь. У ви-

сновках М. Кляпо підкреслила два моменти — героїзм українського народу та його лідерів, а також продовження демократичного та парламентського курсу, у чому змогла пересвідчитись особисто, взявши участь у пленарному засіданні Верховної Ради [19, р. 25]. А тому Україна потребує продовження європейської, і в т. ч. французької допомоги — як матеріальної, військової, так і політичної. Зокрема, важливим кроком, на її думку, стало би визнання Голодомору 1932—1933 рр. актом геноциду українського народу [19, р. 13].

7 березня 2023 р. відбувся черговий візит К. Колонни до Комісії закордонних справ. Ж.-Л. Бурляньж відзначив, що війна в Україні увійшла у складну стадію, оскільки Захід не зможе змиритися з поразкою України, а Китай не зможе прийняти поразки Росії (тобто бачимо, як кардинально змінилося сприйняття французьким політиком Росії — із глобального гравця у додаток до КНР). Тому запитав, чому в світлі цієї ситуації Захід, зокрема США так затягують із наданням необхідної військової допомоги? [20, р. 2] Натомість міністерка закордонних справ заперечила ці, за її словами журналістські маніпуляції, та ствердила, що Україна дуже добре тримається, змогла уникнути блискавичного захоплення столиці, вистояла в атаках на енергетичну інфраструктуру в осінньо-зимовий період, а західна допомога відповідає нагальним потребам української оборони та можливостям союзників [20, р. 4].

28 березня 2023 р. Національна Асамблея Франції визнала Голодомор актом геноциду українського народу. Як підкреслив Етьєн де Понсен, який наступного дня виступав перед Комісією закордонних справ, такий крок дуже важливий для українців. Те, що злочин замовчувався на міжнародному рівні, уможлиблювало його повторення [21, р. 15—16]. Також символічно важливим стало повторне відкриття французького ліцею імені Анни Київської у Києві у вересні 2022 р., хоча до війни було 504 учні, тепер 64, в основному українці. Але суть в іншому — Франція залишалася з Україною і в умовах широкомасштабної війни. У цьому ж ключі варто оцінювати повторне відкриття восени 2022 р. К. Колонною Французького інституту в Києві й обмежене функціонування Французьких Альянсів у Запоріжжі, Одесі, Харкові,

Дніпрі, Рівному та Львові [21, р. 3]. Виступ посла викликав жваве обговорення, зокрема дуже підступне запитання поставила лідерка Національного Зібрання Марін Ле Пен. Насамперед депутатка висловила співчуття українському народу, основній жертві цієї агресії. Але разом з тим її турбувало, що одні з найродючіших чорноземів можуть постраждати від британських танкових снарядів зі збідненим ураном, а французькі фермери також залучені до обробітку українських ґрунтів [21, р. 8—9]. Як відомо, питання надання Україні снарядів зі збідненим ураном було гарячою темою російської пропаганди. Тут же бачимо дуже гарно завуальовану подачу — не проблеми російської армії, а загроза французьким фермерам.

Оскільки російська агресія щодо України тривала, режим санкцій зберігався, Комісія закордонних справ вкотре звернулася до питання їх ефективності. Так, у липні 2023 р. депутати Франсуа Тібо та Крістоф Вайсберг підготували черговий інформаційний звіт, у якому висунули три дуже загальні рекомендації: посилити контроль за дотриманням режиму санкцій, вдосконалити процедуру підготовки та введення нових санкцій і боротися з ризиками порушення або обходу санкцій [22, р. 6—7]. Принаймні, у цьому випадку не пропонували зняти з Росії санкції, як це траплялося до 24 лютого 2022 р.

Висновки. Проведений аналіз документів Комісії закордонних справ Національної Асамблеї Франції за 2014—2023 рр. засвідчує зростаючий інтерес до питання російсько-української війни. Але на початковому етапі (до 24 лютого 2022 р.) французькі депутати відштовхувалися від аксіоми, що Росія — могутня держава, глобальний гравець на міжнародній арені, без сировинно-енергетичних ресурсів якої ЄС, а, відповідно, і Франція не зможуть належно функціонувати. Тому, попри розуміння усього комплексу проблем Москви, її продовжували боятися та намагалися будь-якими методами налагодити діалог. Відтак, допомога Україні обмежувалася заявами, обмеженими санкціями та роботою Мінських угод через Нормандський формат взаємодії. Тому члени Комісії навіть якщо висловлювали підтримку Україні, наголошували на зацікавленості Франції у продовженні співпраці з Росією. Візит Т. Маріані з групою депутатів до

анексованого Криму в липні 2015 р. варто розглядати як своєрідний ексцес, який не відповідав позиції Комісії закордонних справ.

Закономірно, що Комісія закордонних справ була неоднорідною, і її члени дотримувалися різних поглядів. Депутати від Національного Фронту (Національного Зібрання) навіть після 24 лютого 2022 р. продовжували виступати за діалог з Росією та критично ставилися до допомоги Україні. Але загалом тональність виступів і звітів більшості депутатів змінюється — через те, що Росія постає міжнародним агресором, якому не можна довіряти, а Україна вкотре продемонструвала слабкість російської армії на полі бою, все більше політиків сприймають перспективу майбутнього членства України в ЄС і НАТО, а також наголошують на демократичних цінностях українців. І якщо до 24 лютого 2022 р. частими гостями Комісії закордонних справ були російські політики, то після це стало виявом поганого тону, і, принаймні, в офіційних документах такі зустрічі не афішувалися, натомість поглиблювалася співпраця з українськими парламентарями.

1. Сипко Б. Ключові тези інформаційного звіту Сенату «Україна: рік війни. Які уроки для Франції?». *Історичні пам'ятки Галичини. Матеріали VIII Краєзнавчої конференції (3 травня 2023 р.)*. Львів, 2023. С. 182—185.
2. Сипко Б. Суверенізація України крізь призму протоколів засідань Національної Асамблеї Франції. *Народознавчі зошити*. 2021. № 4 (160). С. 775—782. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2021.04.775>
3. Сипко Б. Україна в офіційному дискурсі Французької республіки (2014—2022). *Народознавчі зошити*. 2023. № 1 (169). С. 126—146. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2023.01.126>
4. *Rapport d'information № 4593 déposé par la Commission des affaires étrangères sur le bilan d'activité de la Commission des affaires étrangères sous la XIVe législature (2012—2017) et présenté par Mme Elisabeth Guigou*. Paris: Assemblée Nationale, 2017. 49 p.
5. *Rapport d'information № 1793 par la Commission des affaires étrangères sur la politique française et européenne vis-à-vis de la Russie. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée Nationale le 12 février 2014*. Paris: Assemblée Nationale, 2014. 139 p.
6. *Rapport d'information № 3903 par la Commission des affaires étrangères sur la crise ukrainienne et l'avenir des relations entre la Russie, L'Union Européenne et la France. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée Nationale le 30 juin 2016*. Paris: Assemblée Nationale, 2016. 240 p.

7. *Bilan d'activité de la Commission des affaires étrangères juillet 2017— juillet 2018*. Paris: Assemblée Nationale, 2018. 38 p.
8. *Bilan d'activité de la Commission des affaires étrangères septembre 2018— juillet 2019*. Paris: Assemblée Nationale, 2019. 51 p.
9. *Bilan d'activité de la Commission des affaires étrangères septembre 2019— septembre 2020*. Paris: Assemblée Nationale, 2020. 52 p.
10. *Bilan d'activité de la Commission des affaires étrangères octobre 2020— août 2021*. Paris: Assemblée Nationale, 2021. 64 p.
11. *Bilan d'activité de la Commission des affaires étrangères septembre 2021— juin 2022*. Paris: Assemblée Nationale, 2022. 62 p.
12. *Compte rendu N° 42 de la Commission des affaires étrangères. Audition à huis clos, de M. Etienne de Poncins, ambassadeur de France en Ukraine, sur la situation dans ce pays. Mercredi 4 mai 2022*. [En ligne]. URL: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/comptes-rendus/cion_afetr/15cion_afetr2122042_compte-rendu.
13. *Compte rendu N° 3 de la Commission des affaires étrangères. Mardi 12 juillet 2022*. Paris: Assemblée Nationale, 2022. 30 p.
14. *Compte rendu N° 1 de la Commission des affaires étrangères. Mardi 4 octobre 2022*. Paris: Assemblée Nationale, 2022. 28 p.
15. *Avis présenté au nom de la Commission des affaires étrangères sur le projet de loi de finances pour 2023. L'Armée. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée Nationale le 19 octobre 2022*. Paris: Assemblée Nationale, 2022. 52 p.
16. *Avis présenté au nom de la Commission des affaires étrangères sur le projet de loi de finances pour 2023. L'Immigration, asile et intégration. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée Nationale le 26 octobre 2022*. Paris: Assemblée Nationale, 2022. 60 p.
17. *Compte rendu N° 13 de la Commission des affaires étrangères. Mercredi 30 novembre 2022*. Paris: Assemblée Nationale, 2022. 3 p.
18. *Compte rendu N° 15 de la Commission des affaires étrangères. Mercredi 7 décembre 2022*. Paris: Assemblée Nationale, 2022. 19 p.
19. *Rapport d'information N° 936 par la Commission des affaires étrangères sur le déplacement d'une vice-présidente de la commission à Kiev à l'occasion d'une réunion de présidents et vice-présidents des commissions des affaires étrangères des plusieurs Parlements européens, les 23 et 24 février 2023. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée Nationale le 8 mars 2023*. Paris: Assemblée Nationale, 2023. 32 p.
20. *Compte rendu N° 32 de la Commission des affaires étrangères. Mardi 7 mars 2023*. Paris: Assemblée Nationale, 2023. 28 p.
21. *Compte rendu N° 39 de la Commission des affaires étrangères. Mercredi 29 mars 2023*. Paris: Assemblée Nationale, 2023. 24 p.
22. *Rapport d'information N° 1542 par la Commission des affaires étrangères sur la politique des sanctions internationales. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée Nationale le 19 juillet 2023*. Paris: Assemblée Nationale, 2023. 66 p.

REFERENCES

- Sypko, B. (2023). Key theses of the Senate information report «Ukraine: the year of war. What are the lessons for France?». *Historical sights of Galicia. Materials of the VIII Regional Studies Conference (Lviv, May 3, 2023)* (Pp. 182—185) [in Ukrainian].
- Sypko, B. (2021). Ukrainian sovereignty through the prism of the french National Assembly's meetings'es records. *The Ethnology notebooks*, 4 (160), 775—782. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2021.04.775> [in Ukrainian].
- Sypko, B. (2023). Ukraine in the official discourse of French Republic (2014—2022). *The Ethnology notebooks*, 1 (169), 126—146. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2023.01.126> [in Ukrainian].
- (2017). *Information report N° 4593 filed by the Foreign Affairs Commission on the activity report of the Foreign Affairs Commission under the XIV legislature (2012—2017) and presented by Ms. Elisabeth Guigou*. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2014). *Information report N° 1793 by the Foreign Affairs Commission on the French and European policy towards Russia*. Registered at the Presidency of the National Assembly on February 12, 2014. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2016). *Information report N° 3903 by the Foreign Affairs Commission on the Ukrainian crisis and the future of relations between Russia, the European Union and France*. Registered at the Presidency of the National Assembly on June 30, 2016. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2018). *Activity report of the Foreign Affairs Commission July 2017—July 2018*. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2019). *Activity report of the Foreign Affairs Commission September 2018—July 2019*. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2020). *Activity report of the Foreign Affairs Commission September 2019— September 2020*. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2021). *Activity report of the Foreign Affairs Commission October 2020—August 2021*. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2022). *Activity report of the Foreign Affairs Commission September 2021—June 2022*. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2022). *Report N° 42 of the Foreign Affairs Commission. Closed-door hearing of Mr. Etienne de Poncins, French Ambassador to Ukraine, on the situation in this country. Wednesday May 4, 2022*. Retrieved from: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/comptes-rendus/cion_

- afetr/115cion_afetr2122042_compte-rendu (Last accessed: 25.10.2023) [in French].
- (2022). *Report № 3 of the Foreign Affairs Commission*. Tuesday July 12, 2022. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2022). *Report № 1 of the Foreign Affairs Commission*. Tuesday October 4, 2022. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2022). *Opinion presented on behalf of the Foreign Affairs Commission on the draft finance law for 2023. The Army*. Registered at the Presidency of the National Assembly on October 19, 2022. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2022). *Opinion presented on behalf of the Foreign Affairs Commission on the draft finance law for 2023. Immigration, asylum and integration*. Registered at the Presidency of the National Assembly on October 26, 2023. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2022). *Report № 13 of the Foreign Affairs Commission*. Wednesday November 30, 2022. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2022). *Report № 15 of the Foreign Affairs Commission*. Wednesday December 7, 2022. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2023). *Information report № 936 by the Foreign Affairs Commission on the visit of a vice-president of the Commission to Kyiv on the occasion of a meeting of presidents and vice-presidents of the Foreign Affairs Commissions of several European Parliaments, on February 23 and 24, 2023*. Registered at the Presidency of the National Assembly on March 8, 2023. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2023). *Report № 32 of the Foreign Affairs Commission*. Tuesday March 7, 2023. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2023). *Report № 39 of the Foreign Affairs Commission*. Wednesday March 29, 2023. Paris: Assemblée Nationale [in French].
- (2023). *Information report № 1542 by the Foreign Affairs Commission on the policy of international sanctions*. Registered at the Presidency of the National Assembly on July 19, 2023. Paris: Assemblée Nationale [in French].